

[Ministeren for kulturelle anliggender]

från att ersättningen i allt väsentligt skall användas för kollektiva ändamål.

Det upphovsrättsliga regelsystemet innebär att det ekonomiska utbyte som den enskilda upphovsmannen erhåller blir beroende av den spridning verket får. Upphovsrätten är därför främst av betydelse för upphovsmän som lyckas vinna framgång hos den stora publiken och som kan göra sig gällande på den kommersiella marknaden. För konstnärer som ännu inte vunnit rykte och erkännande har upphovsrätten knappast något ekonomiskt värde. Det har därför blivit nödvändigt att på annat sätt skapa förutsättningar för ett rikt och mångfasetterat kulturskapande. Av särskild betydelse härvidlag är det omfattande stöd som i olika former i dag ges åt kulturell verksamhet från samhällets sida. Även på andra sätt verkar samhället för att underlätta eller möjliggöra kulturskapande. Mot denna bakgrund ter det sig rimligt att det upphovsrättsliga regelsystemet utformas på ett sätt som beaktar samhällets intresse av att upphovsrätten inte lägger hinder i vägen för en önskvärd tillgång till upphovsrättsligt skyddade verk.

Med hänsyn till de svårigheter och nackdelar som nuvarande regler skapar har en översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen framstått som nödvändig. År 1970 tillsattes en utredning med sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige för att göra en översyn av lagstiftningen mot bakgrund främst av den tekniska utveckling som ägt rum sedan upphovsrättslagarna i dessa länder kom till i början av 1960-talet. Kommittén avgav år 1974 ett delbetänkande om fotokopiering och bandinspelning särskilt inom undervisningsverksamhet (NU 21/73). Kommitténs förslag bygger i åtskilliga delar på ett system med s. k. avtalslicenser. Detta system förutsätter att ett avtal har slutits mellan utnyttjare av upphovsrättsligt skyddade verk och organisation, som företräder ett flertal upphovsmän på området, om utnyttjande av verk i vissa hänseende. Avtalet ges med stöd av lagstiftning verkan för upphovsmän som står utanför organisationen. De sakkunniga har dock på åtskilliga punkter inte kunnat enas om de sakliga lösningarna.

Upphovsrättskommitténs arbete var inriktat på en begränsad översyn av den upphovsrättsliga lagstiftningen. Det är också givet att

utrymmet för en genomgripande omdanning av upphovsrätten begränsas av att så stora delar av lagstiftningen på området bygger på internationella konventioner som de nordiska länderna har anslutit sig till. Mot bakgrunden av vad som förut har anförts är det emellertid angeläget att göra en allsidig inventering av behov av och möjligheter till nydaningar på området. Som närmare skall utvecklas i det följande finns det anledning att ställa sig tveksam till om ett avtalslicenssystem är den lämpligaste formen för en reglering av upphovsmännens rätt till ersättning vid fotokopiering och andra former för utnyttjande av deras verk. Utredningsförslaget bör därför inte annat än i begränsade delar nu läggas till grund för lagstiftning. Fortsatta ansträngningar bör i stället göras att finna nya lösningar på de angivna problemen.

Mot bakgrund av vad som har anförts bör en allmän översyn göras av upphovsrätten. Denna utredning bör ske i nordiskt samarbete och avse rättsområdet som helhet.

En allmän strävan vid reformarbetet bör vara att främja ett större och mera rikhaltigt kulturutbud. En viktig målsättning bör vara att den upphovsrättsliga lagstiftningen utformas så att den i den praktiska tillämpningen kan fungera på ett ändamålsenligt sätt. Den individuella upphovsrätten måste alltjämt vara lagstiftningens utgångspunkt. För att de moderna tekniska hjälpmedlen för kulturspridning skall kunna användas på områden där angelägna behov finnes, bör emellertid, i den mån det är förenligt med gällande konventioner, ökade möjligheter skapas att utnyttja skyddade verk utan individuellt samtycke från rättighetshavarna och mot att vederlag ges i kollektiva former. De problem som den nuvarande ordningen har inneburit för såväl upphovsmän och andra rättighetshavare som utnyttjare av deras verk bör genom sådana särordningar kunna bemästras.

En central uppgift i utredningsarbetet blir att göra en rimlig avvägning mellan upphovsmännens intresse av att få bestämma över sina verk och det allmänna intresset av att dessa kan användas utan onödiga hinder. Däremot är syftet självfallet inte att ge dem som kommersiellt utnyttjar upphovsrättsligt skyddade alster obehöriga fördelar på upphovsmännens bekostnad. Vidare bör man inte rubba de rättigheter av ideell karaktär